

VÆRØY FISKARLAG

E-post: vaeroyfiskarlag@hotmail.com – 8063 VÆRØY

Til

Nærings- og handelsdepartementet,
Postboks 8014 Dep,
0030 Oslo

E-post: kunnskapsinnhenting@nhd.dep.no
postmottak@nhd.dep.no

KUNNSKAPSINNHEATING OM VIRKNINGER OG RINGVIRKNINGER AV ØKT SATSING PÅ VERDISKAPNING INNEN FISKERI OG TURISME I NORD-NORGE

Det vises til tidligere beslutning i Regjeringen om at det skal gjennomføres en kunnskapsinnhenting om virkninger og ringvirkninger av økt satsing på verdiskapning innen fiskeri og turisme i Nord-Norge (forvaltningsplanområdet "Barentshavet - Lofoten").

Vedlagt ligger innspill til ovennevnte kunnskapsinnhenting fra styret i Værøy Fiskarlag.

Vi er kjent med at fristen for å komme med skriftlige innspill til utredningsprogrammet egentlig utgikk 7. mai d.å. Dette hadde vi dessverre ikke rukket å orientere oss om før fristen så å si hadde utløpt. Derfor ba vi om å få komme med et skriftlig innspill innen slutten av mai. Prosjektleder Karin Ibenholt imøtekom vår anmodning om utsettelse via e-post datert 10. mai.

Dette til orientering.

24. mai 2012

Med vennlig hilsen

VÆRØY FISKARLAG

Frank Bensvik
formann/styreleder

Magnus Eilertsen
sekretær/nestleder

INNSPILL TIL KI OM ØKT SATSING PÅ VERDISKAPNING INNEN FISKERI:

1. Kartlegging av dagens situasjon – betydningen av fiskerinæringa i kystsamfunn

Værøy Fiskarlag viser til at fiskerinæringa er en vesentlig bærebjelke for bosetting og sysselsetting i en rekke kystsamfunn i Nord-Norge. Som et ledd i arbeidet med kunnskapsinnhentinga, ber vi om at dagens betydning av fiskerinæringas tilstedeværelse i områdene LoVeSe (Lofoten, Vesterålen og Senja) kartlegges nærmere – slik at man får et grundigere og mer oppdatert bilde av fiskerienes virkninger og ringvirkninger i regionene. En slik kartlegging bør helst ta utgangspunkt i den enkelte kommune, da de ulike kommunene varierer en del med hensyn på demografi, næringsstruktur og andre relevante forhold.

(Vi er for så vidt kjent med at et lignende arbeid utføres som en del av Olje- og energidepartementets kunnskapsinnhenting om virkninger av petroleumsvirksomhet i uåpnede deler av det nordøstlige Norskehavet. Imidlertid er vi svært usikre på om dette arbeidet vil holde mål kvalitetsmessig, da OEDs KI-prosess etter vårt syn preges av et uforståelig hastverk. En annen svakhet i denne sammenheng, er at utredningen ikke gjøres på kommunenivå, noe årsmøtet i Nordland Fylkes Fiskarlag har bedt spesifikt om.)

2. Fokus på fiskerinæringa i alle ledd – fra fiskefartøy via fiskemottak til marked

Værøy Fiskarlag mener det også bør gjennomføres en nærmere analyse og beskrivelse av de forskjellige leddene i fiskerinæringa i nevnte regioner. Grovt skissert må en her skille mellom fiskeflåten, kjøpersiden (fiskebrukene), og de videre distribusjonsleddene.

Når det gjelder fiskefartøy, bør en skaffe en oppdatert oversikt over flåtestrukturen for den enkelte kommune i LoVeSe, og sammenligne denne med tidligere tallmateriale. På den måten vil man få et godt overblikk over utviklingstendensene i flåteleddet. Dette materialet vil etter vår mening være et viktig og nødvendig grunnlag for det videre arbeidet. Når det gjelder antall sysselsatte fiskere pr båt, over lengre tid, må en ha i bakhodet at effektivisering og nye teknologier på svært mange områder har ført til et avtakende behov for menneskelig arbeidskraft på havet. Kort sagt – langt færre fiskere trengs i dag for å ta på land samme kvantum som i tidligere tider.

Lignende oversikter (som omtalt ovenfor) knyttet til utviklingen og situasjonen på landsiden/kjøpersiden bør også framskaffes. En gjennomgang og drøfting av dette materialet vil peke på de generelle forklaringsfaktorene i forhold til nedgangen av antall fiskemottak i nyere tid. Men man vil også kunne avdekke forklarende elementer som ikke har vært like godt belyst tidligere. Slike ”funn” kan være interessant og nyttig å ta med seg videre i prosessen.

Dessuten er fiskeproduktene ferd fra fiskekjøper, via alle mellomledd – og ut til de forskjellige markedene – viktig å få nærmere belyst. I mange tilfeller skjer det en betydelig verdiskapning (merverdiøking) etter at fiskeproduktene har forlatt fiskemottaket. En grov oversikt som viser de viktigste ”produktkjedene” samt oversikt over sentrale grossister, kan gi verdifull informasjon til det videre arbeidet. Et moment som vil være sentralt i denne sammenheng, er Norges status som høykostnadsland. Dette medfører at en del bearbeiding og videreforedling av fiskeprodukter i dag gjøres langt billigere i lavkostnadsland. Kostnadsnivået her til lands er i så måte en stor utfordring for fiskerinæringa på landsiden. Imidlertid kan det ikke utelukkes at kreativ nytenkning og radikale innovasjoner kan bidra til at mer av dette arbeidet, som nå utføres i utlandet, kan skje på hjemmebane i framtiden. En mer utfyllende drøfting med hensyn på dette punktet, vil derfor være relevant for prosjektet.

3. Betydningen av en differensiert fiskeflåte – se på tiltak for å bevare sjarkflåten

Værøy og Røst, resten av Lofoten, og en rekke andre steder i det aktuelle forvaltningsplanområdet, er på mange måter rikt velsignet med et relativt kystnært fiskeri. Dette naturgitte forholdet danner grunnlaget for en lokal sjarkflåte i mange vær langs kysten. Men av ulike årsaker, har man i en årrekke erfart at rekrutteringen av nye sjarkfiskere svikter. Utviklingen av større og mer moderne fiskefartøy kan selvsagt forklare noe av denne trenden. Værøy Fiskarlag mener det er svært positivt at flåten fornyer seg og er blitt mer moderne, og at næringsaktørene følger med i tiden. Men samtidig er vi bekymret for at sjarkflåten på sikt skal forsvinne helt. All den tid fisken kan høstes kystnært, mener vi sjarkflåten har sin berettigelse. Den minste flåten sikrer nemlig at fiskeleveranser landes i nærområdet – som i sin tur skaper en viss forutsigbarhet og trygghet for de lokale brukene. I tillegg forbruker sjarkflåten minst drivstoff pr kg landet fisk, sammenlignet med de større fartøyene.

Værøy Fiskarlag ber om at det gjennomføres en studie, som kan dokumentere betydningen og viktigheten av å opprettholde en differensiert fiskeflåte langs kysten. Gjennom en slik studie, bør en blant annet vurdere ulike tiltak som kan bidra til økt rekruttering til den minste flåten, slik at også denne flåten kan gå en levende og lys framtid i møte.

4. Vurdere nye finansieringsordninger med hensyn på anskaffelse av båt og kvoter

Værøy Fiskarlag vil på det sterkeste anbefale at man som en del av kunnskapsinnhenting, vurderer finansieringsordningene som i dag gjelder for aktører som ønsker å kjøpe egen fiskebåt – med og uten – kvoter.

Lite egenkapital og liten kapitaltilgang er ofte den største barrieren når ulike aktører skal inn i fiskerinæringa på flåtesiden. Nye og gunstigere finansieringsordninger kan imidlertid gjøre det enklere å realisere ønsket om å kjøpe egen fiskebåt. Kravet til lønnsomhet og lønnsom drift over tid bør selvsagt fortsatt stå stødig. Men nye finansieringsmuligheter, som gjør selve etableringsfasen og perioden etter, mer overkommelig i økonomisk henseende, kan gi mange positive effekter med tanke på rekruttering og nyetableringer på flåtesiden. Dette vil i sin tur gi økt verdiskapning.

5. Fiskeri, turisme og eventuell status som verdensarv for Lofoten – scenariovurdering

Vinterturisme blir stadig mer populært i deler av Nord-Norge. Lofoten er et av stedene som opplever økt tilstrømning av turister vinterstid. Noen av turistene er sterkt fascinert av vinterfisket etter torsk i regionen – også kalt Lofotfisket. I dag markedsføres Lofoten under mange vignetter, der både natur- og kulturelementer løftes fram for å trollbinde og tiltrekke seg gjester fra fjern og nær.

På mange måter representerer Lofotfisket etter skrei – og den påfølgende produksjonen av tørrfisk – Lofoten skåret helt ned til kjernen. Om noen år kan øyriket havne på UNESCOs prestisjetunge verdensarvliste for steder med spesielle natur- og kulturverdier. Betingelsen fra Lofotkommunene, er at en slik status ikke legger begrensninger for eksisterende næringslivsaktivitet i regionen. Kun et 20-talls steder på kloden står i dag oppført på denne listen. En slik internasjonal anerkjennelse vil kunne bidra til å gjøre øyriket Lofoten enda mer kjent ute i verden – og samtidig forsterke Lofotens tiltrekningskraft på turister.

I lys av ovenstående, ber Værøy Fiskarlag om at det utarbeides et scenario der man ser nærmere på potensialet for økt verdiskapning ved at man i større grad markedsfører Lofoten

som fiskeriregion, med unik historie og kultur: Det å videreutvikle og tilby ulike former for ”turistopplevelser” som knyttes direkte og indirekte opp imot det tradisjonsrike Lofotfisket og tørkingen av skrei, kan være et springbrett til en ny type turisme.

I en slik analyse som skissert ovenfor, vil det være naturlig å ta utgangspunkt i en tenkt situasjon der Lofoten har blitt tildelt verdensarvstatus. Status som verdensarvområde vil trolig bidra til enda større oppmerksomhet omkring tørrfisk og skreiens gytevandring til Lofoten. Ikke minst vil tørrfiskens kulturelle og historiske betydning synliggjøres i sterkere grad.

6. Den viktige betydningen av havområdene utenfor LoVeSe som petroleumsfrie soner

Fiskerinæringa i LoVeSe er helt avhengig av et rent og rikt hav. En bærekraftig forvaltning av fiskebestandene i havet, forutsetter at det tas særlige hensyn til de viktige gyteområdene i våre nærområder. Føre-var-prinsippet må veie tungt i denne sammenheng. Mange fiskebestander i verden er i dag helt nedfisket eller i ferd med å bli nedfisket. Sterkt forurensede havområder er et annet problem, som forstyrrer de marine økosystemene i betydelig grad. Men havområdet utenfor LoVeSe står heldigvis fortsatt i en særstilling. Området kan med rette betegnes som rent og rikt. Både fiskeriene og reiselivet er i stor grad avhengig av et godt omdømme: Kvalitetsfisk fra en ren og petroleumsfri region, er i seg selv en sterk (og undervurdert) verdi for fiskerinæringa i LoVeSe.

Værøy Fiskarlag mener derfor at det bør gjøres en analyse som viser hvilken betydning og verdi det har – både for ”merkevaren” Lofoten og for fiskerinæringa – at havområdene utenfor LoVeSe forblir petroleumsfrie soner. Det er viktig å få konkretisert og avklart hvilke omdømmemessige gevinster som ligger i det å opprettholde petroleumsfrie havområder utenfor LoVeSe.

7. Sysselsettingseffekt i fiskeri og oljeindustri sett i forhold til investeringsbeløp

Oljeindustriens kronjuvel når det gjelder etablering av arbeidsplasser i Nord-Norge, er gassterminalen Snøhvit på Melkøya utenfor Hammerfest. Dette har skapt rundt 250-300 arbeidsplasser på anlegget. Imidlertid er det investert for mangfoldig mange milliarder kroner i utbyggingen av prosjektet. Dersom man setter opp et lite regnestykke og dividerer investeringsbeløpet på antall arbeidsplasser som er skapt, så finner man at det bak hvert årsverk ligger et forholdsvis stort investeringsbeløp. Værøy Fiskarlag mener at det med fordel kan settes opp et overslag som indikerer hvor mange arbeidsplasser som potensielt kunne blitt skapt i fiskerinæringa med tilsvarende investeringsbeløp til disposisjon. Slike sammenligninger kan gi interessante perspektiver i det videre arbeidet med prosjektet.

8. Beregning av ”lokal multiplikatoreffekt” for fiskerinæringa og oljeindustrien

Innen samfunnsøkonomisk terminologi opererer man med begrepet ”multiplikatoreffekt”. Betegnelsen viser til en ringvirkningsmekanisme som gjør seg gjeldende innen makroøkonomien, og kan grovt illustreres ved å vise til en økonomisk aktivitets ringvirkninger i et økonomisk system. En høy multiplikatoreffekt betyr at aktiviteten skaper store ringvirkninger i økonomien. Værøy Fiskarlag ber om at det foretas en beregning av den lokale multiplikatoreffekten for de ulike næringsvirksomhetene i LoVeSe. Her er det etter vår mening spesielt interessant å anslå den lokale multiplikatoreffekten for fiskerivirksomhet. I tillegg bør det gjøres en beregning av lokal multiplikatoreffekt (i LoVeSe) for oljerelatert virksomhet – ved en tenkt åpning av Nordland VI og VII og Troms II for oljevirksomhet. Sluttresultatene kan bli gjenstand for interessante sammenligninger og diskusjoner.